

Ройляну Вікторія Костянтинівна,
здобувач ступеня бакалавра 2 курсу, 2
групи, спеціальність «Право»,
НІПБ, Одеського державного університету
внутрішніх справ

Науковий керівник:

Мудрецька Ганна Володимирівна,
доцент кафедри кримінального процесу
Одеського державного університету
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА СВОБОДУ ТА ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАНІСТЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

У кримінальному судочинстві захист права на свободу та права на особисту недоторканість, як найважливіші принципи, визначають основу правовідносин у кримінальному провадженні, спрямованих на запобігання порушенням чи довільним обмеженням зазначених та інших прав його учасників, а також використання безпідставних процедур примусу особливо під час здійснення заходів забезпечення кримінального провадження, має найбільшу кількість задокументованих порушень, пов'язаних з обмеженням права на свободу та особисту недоторканість. Тому питання забезпечення цього права набуває особливого значення, оскільки механізми його реалізації відображають загальний стан дотримання прав і свобод людини в країні та є одним із індикаторів її розвитку.

Захист свободи та особистої недоторканості людини і громадянина є пріоритетною проблемою політико-правової думки, яка має багатовікову історію. Ставлення історії до цих та інших природних і невідчужуваних прав людини є важливою частиною стосунків між окремими людьми та державою.

Ступінь захищеності цих прав є безумовним показником зрілості та рівня розвитку правової держави. Іншими словами, держава є гарантом прав людини. Однак на рівні забезпечення прав і свобод людини вона також може встановлювати обмеження для запобігання злочинам, які відбуваються всередині держави [1, с. 102].

Право на особисту свободу – це відповідна міра можливої та юридично дозволеної поведінки громадянина щодо розпорядження собою, своїми вчинками та часом. Як і будь-яке інше суб'єктивне право, право на особисту свободу не позбавлене обмежень. Проте обмеження можуть встановлюватись лише законом у порядку, передбаченому ним. При цьому реалізація права на особисту свободу не повинна порушувати права і свободи інших осіб [2, с. 275].

Значну увагу приділено також поняттю недоторканності особи, яка визначається як: право особи на фізичний, сексуальний та психологічний захист, свободу, життя, здоров'я, честь і гідність від будь-яких протиправних посягань, особливо право не бути свавільно позбавленим свободи, особливо шляхом незаконного затримання чи арешту [1, с.122]; безпека особи гарантована державою - полягає в недопущенні, припиненні та караності посягань іншими учасниками суспільства чи державних службовців сексуальність.

Недоторканість особи охоплює багато прав:

- право на рівність перед законом і судом (ст. 10 КПК України)
- повага до людської гідності (ст. 11 КПК України)
- забезпечення права на свободу та особисту недоторканність (ст. 12 КПК України)
- недоторканність житла чи іншого володіння особи (ст. 13 КПК України)
- таємниця спілкування (ст. 14 КПК України)
- невтручання у приватне життя (ст. 15 КПК України)
- недоторканність права власності (ст. 16 КПК)
- презумпція невинуватості (ст. 17 КПК України)
- забезпечення права на захист (ст. 20 КПК України)

Як зазначає Конституційний суд у Рішенні у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень статті 263 Кодексу України про адміністративні правопорушення та пункту 5 частини першої статті 11 Закону України «Про міліцію» (справа про строки адміністративного затримання) від 11 жовтня 2011 року № 10-рп/2011, право на свободу та особисту недоторканність є одним з визначальних та фундаментальних конституційних прав людини. Отже, право на свободу та особисту недоторканність не є абсолютним і може бути обмежене, але тільки на підставах та в порядку, які чітко визначені в законі [5].

В іншому рішенні, Конституційний Суд України, виходячи з положень частин першої, другої статті 29 Основного Закону України та сформульованих ним юридичних позицій, а також беручи до уваги наведені положення міжнародних правових актів щодо захисту права людини на свободу та особисту недоторканність, вважає, що право на свободу та особисту недоторканність не є абсолютним і може бути обмежене, але тільки на підставах та в порядку, визначених законами України. Обмеження конституційного права на свободу та особисту недоторканність має здійснюватися з дотриманням конституційних гарантій захисту прав і свобод людини і громадянина та виключно на підставі вмотивованого рішення суду [6].

Із аналізу частини другої статті 29 Конституції України вбачається, що винятків стосовно підстав застосування до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, пов'язаних із тяжкістю вчиненого нею злочину, немає. Тобто, навіть коли йдеться про злочини, що посягають на національну безпеку України чи громадську безпеку, наявність вмотивованого судового рішення для тримання особи під вартою, яка підозрюється чи обвинувачується у їх вчиненні, є обов'язковою.

Отже, застосування запобіжних заходів обмежує право на свободу та особисту недоторканість різною мірою та з різною інтенсивністю, що залежать від виду запобіжного заходу та його умов (ступінь і межі заборон). Різноманітність форм вираження поглядів, свободи та цілісності особистості необхідно враховувати при вживанні запобіжних заходів для запобігання необґрунтованим обмеженням гарантій відповідних конвенцій і національних законів. Законність обмеження права на свободу та права на особисту недоторканість під час застосування запобіжних заходів забезпечується деталізованими законодавчими положеннями, що визначають особисті характеристики та умови застосування кожного запобіжного заходу з урахуванням практики ЄСПЛ.

Список використаних джерел

1. Рудько А. А. Домашній арешт як альтернатива тримання під вартою. Міжнародно-правове забезпечення стабільності та безпеки суспільства: матер. наук.-теорет. конф. викладачів, аспірантів та студентів юрид. фак-ту (м. Суми, 25 трав. 2013 р.). Суми: СумДУ, 2013. С. 102–122.

2. Кримінальний процес : навч. посібн. у питаннях і відповідях / Л. Д. Удалова, В. В. Рожнова, Д. О. Савицький, О. Ю. Хабло. 3-є вид. переробл. і доповн. К.: Видавець, 2012. 275 с.

3. Кримінальний процес: підручник / Ю. М. Грошевий, В. Я. Тацій, А. Р. Тумаянц та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, О. В. Капліної, О. Г. Шило. Харків: Право, 2014. 824 с. 75. Кримінальний процес: підручник / за заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалова, Д. П. Письменного. К.: ЦУЛ, 2013. 544 с

4. Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13.

5. Рішення Конституційного Суду України у справі за конститутційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень статті 263 Кодексу України про адміністративні правопорушення та пункту 5 частини першої статті 11 Закону України «Про міліцію» (справа про строки адміністративного затримання) від 11 жовтня 2011 року № 10-рп/2011. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-11#Text>

6. Рішення Великої палати Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення третього речення частини третьої статті 315 Кримінального процесуального кодексу України від 23 листопада 2017 року № 1-р/2017.
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-17#Text>

Русасв Андрій Володимирович,
аспірант кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
старший детектив – керівник відділу
Національного антикорупційного бюро
України

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ ДОКАЗУВАННЯ ДЕТЕКТИВАМИ НАБУ ДЕКЛАРУВАННЯ НЕДОСТОВІРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Одним з важливих кроків, спрямованих на вдосконалення механізму протидії корупції, було запровадження в Кримінальний кодекс (КК) України спеціальних статей, зокрема ст. 366-1 «Декларування недостовірної інформації» (яку Конституційний Суд України визнав неконституційною), і подальше ухвалення Верховною Радою України 2021 року ст. 366-2 «Декларування недостовірної інформації» в новій редакції.

У межах кримінально-правової характеристики розглядуваного кримінального правопорушення зауважимо, що безпосереднім об'єктом цього злочину є система запобігання корупції в Україні в частині встановленого законом порядку подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, суб'єктами декларування [1].

Відповідно до примітки ст. 366-2 КК України, «суб'єктами декларування є особи, які відповідно до частин першої та другої статті 45 Закону України “Про запобігання корупції” зобов'язані подавати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування» [2].

Декларація особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, – офіційний електронний документ, який підтверджує певні юридичні факти, його складають за встановленою Національним агентством з питань запобігання корупції (НАЗК) формою, подає його особа, уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (суб'єкт декларування).